

SIHRİYETİN OLUŞMASINDA ZİNANIN ETKİSİ*

Ali KUMAŞ**

Muharrem YILMAZ***

Öz

İslam hukukunda sürekli evlenme engellerinden biri olan ve nikâh akdi neticesinde oluşan akrabalık bağına, sıhriyet adı verilmektedir. Bu çalışmada sıhriyet bağının teşekkülünde, zina vasıtasıyla erkek ve kadın arasında kurulan ilişkinin etkisi, fıkıh doktrinleri ekseninde ele alınarak incelenmiş, söz konusu meseleye ilişkin mezhep görüşleri yanında, tartışmanın ortaya çıkmasında etkili olan ana unsurlar irdelenmiş ve bu noktada mezheplerin görüşlerini temellendirme hususunda ortaya koydukları gerekçeler üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Nikâh, Sıhriyet, Zina, Evlenme engelleri.

INFLUENCE OF ADULTERY IN THE REVELATION OF AFFINITY

Abstract

In Islamic law, it is called “affinity (by marriage)” to the concept, which is one of the permanent wedding impediments and emerges in consequence of marriage agreement. In this study, the effect of relationship between man and woman through adultery in the formation of affinity relationship was examined within the scope of law doctrines. Besides Islamic sects` opinions about affinity, the effective main factors on the emergence of debates related to this subject were examined, and thus the justifications suggested by sects for grounding their opinions were discoursed.

* Geliş Tarihi / Received Date : 26.05.2017

Kabul Tarihi / Accepted Date : 21.07.2017

Bu makale, “*Ahkâm Âyetleri Çerçevesinde Hanefî ve Şâfiî Mezhepleri Arasındaki İhtilâfların Sebepleri*” adlı doktora tezinden faydalanılarak üretilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, kumas1@hotmail.com.

*** Arş. Gör., Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, muharrem.yilmaz@gop.edu.tr.

Key Words: Marriage contract, Affinity, Adultery, Wedding impediments.

Giriş

İslam'da aile kurumunun meşruiyeti, ancak nikâhla mümkündür. Bu sebeple evlilik bağının kendisiyle hukuki nitelik kazandığı nikâh akdi, taşıdığı öneme binaen İslam hukukunda “kitabü'n-nikâh” adı verilen özel bir bölümde ele alınarak incelenmiş ve bu sözleşmeye ilişkin geniş hükümler ortaya konmuştur.

İslam hukukunda evlenme akdinin geçerliliği (sihhat) için öngörülen bir takım şekil şartlarının¹ yanında, tarafların nikâh akdine ehil olmaları, irade beyanı ve evlenme engellerinin olmaması (mevânî'u'z-zevâc) gibi esasa ilişkin kurulum (in'ikâd) şartları bulunmaktadır.² Bunlar içerisinde yer alan evlenme engelleri ise devamlı ve geçici olmak üzere ikiye ayrılıp³ bunlardan devamlılık arz edenler, Nisâ suresinin 22 ve 23.⁴ âyetlerinde düzenlendiği haliyle; kan, sıhriyyet ve süt bağı sebebiyle haram olanlar (muharremât) şeklinde üç guruptan oluşmaktadır.⁵

1. BİR EVLENME ENGELİ OLARAK SİHRİYET BAĞI

Evlenme manileri arasında yer alan ve kelime anlamı itibariyle “eritmek, karıştırmak ve yaklaştırmak”⁶ manalarına gelen sıhriyyet, fıkıh literatüründe “Bir erkeğin kendisi, babası, oğlu veya mahrem akrabaları tarafından yapılan evlilikler vasıtasıyla oluşan hısımlık”⁷ anlamında kullanılmaktadır. Söz konusu bağa Kur'ân'da “O, sudan bir insan yaratıp ondan soy sop ve hısımlık meydana getirendir.

¹ Çolak, Abdullah, *İslam Aile Hukuku*, Malatya: Medipres Yay., 2013, ss. 107-112.

² Çolak, a.g.e., s. 55-106.

³ Atar, Fahrettin, “Muharremât”, *DİA*, XXXI, 6, 7.

⁴ Geçmişte olanlar hariç, artık babalarımızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin. Çünkü bu bir hayâsızlık, öfke ve nefret gerektiren bir iştir. Bu, ne kötü bir yoldur. Size şunlarla evlenmek haram kılındı: Analarımız, kızlarımız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeş kızları, kız kardeş kızları, sizi emziren sütanneleriniz, süt kızkardeşleriniz, karılarımızın anneleri, kendileriyle zıfafa girdiğiniz karılarımızdan olup evlerinizde bulunan üvey kızlarımız, -eğer anneleri ile zıfafa girmemişseniz onlarla evlenmeniz size bir günah yoktur- öz oğullarımızın karıları, iki kız kardeşi (nikâh altında) bir araya getirmeniz. Ancak geçenler (önceden yapılan bu tür evlilikler) başka. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir. (Nisa, 4/22-23).

⁵ Karaman, Hayrettin, *Mukayeseli İslam Hukuku*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2013, I, 324, 325.

⁶ İbn Fâris, Ahmed b. Fâris el-Kazvîni er-Râzî, *Mu'cemu Mekâyîsi'l-lüğa*, (thk. Abdüsselâm Muhammed Harun), ys: Dârü'l-fıkr, 1979, “s-h-r-” mad., III, 315; Râzî, Zeynüddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr , *Muhtârü's-sihâh*, (thk. Yusuf eş-Şeyh Muhammed), Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye, 1999, “s-h-r-” mad., s. 180; İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâlüddin Muhammed b. Mükrim , *Lisânü'l-'Arab*, Beyrut: Dâru's-Sâdir, 1990, “s-h-r-” mad., IV, 472.

⁷ Aktan, Hamza, “Sihriyyet”, *DİA*, XXXII, 111.

Rabbin, her şeye hakkıyla gücü yetendir." (Furkan 25/54) şeklinde değinilmekte olup bu durum, Allah'ın kudretinin emarelerinden biri olarak nitelenmektedir.⁸

İslam hukukunda adı geçen akrabalık bağının evlenme engeli doğurmasına "hürmet-i musahare", bu bağ sebebiyle evlenilmesi yasak olan kadınlara ise "muharremât" adı verilmektedir.⁹ Kur'an-ı Kerim'de geçtiği şekliyle sıhriyet yoluyla haram olan kadınlar (muharremât) dört gurup olup bunlar: üvey anne (وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ), gelin (وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ), kayınvalide (وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ) ve de üvey kız (وَوَرَثَاتُكُمْ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ) olarak zikredilmektedir.¹⁰ Bunlardan üvey anne, gelin ve kaynana ile kişinin sıhriyet bağının oluşması sadece sahih nikâh akdine, üvey kızın ise akit sonrası zifafa bağlıdır.¹¹

İslam hukukunda sıhriyet bağının evlenme engeli doğurmasının hukuki niteliği yanında, taşıdığı maksatlar üzerinde de durulmuştur.¹² Bir kimsenin evlendiği hanımı vasıtasıyla kendileriyle akrabalık bağı kurduğu diğer fertlerle evlenmesi, sevgi, saygı ve hürmete dayalı akrabalık ilişkilerini zedeleyeceği gibi, kişinin kendi hanımının da izzeti nefsinde rencide edecektir.¹³ Öte yandan söz konusu bağa rağmen kurulan evlilik ilişkilerinin tıbbi anlamda doğurduğu mahzurlar da söz konusu yasaklığın hikmet boyutunun bir diğer yönünü oluşturmaktadır.¹⁴

2. ZİNA-SİHRİYET İLİŞKİSİ

İslam hukukunda hürmet-i musahare yoluyla haram olan kadınların kimler olduğu yanında, bu bağın oluşma keyfiyeti de önem arz etmektedir.

Sadece evlilik akdi veya akitle meşruiyet kazanmış cinsel ilişkinin sıhriyet bağını oluşturabileceği ve neticede zikredilen kişiler arasında evlenme engelinin meydana geleceği hususunda mezhepler arasında ittifak vardır. Ancak, mezkûr

⁸ Heyet, (Hayrettin Karaman ve diğerleri), *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, Ankara: DİB Yayınları, 2014, IV, 131.

⁹ Aktan, "Sıhriyet", *DİA*, XXXII, 111.

¹⁰ Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd, *el-Ahvâlü's-şahsiyye fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Beyrût: el-Mektebetü'l-İlmiyye, 2007, s. 47, 48; Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku*, I, 325; Atar, "Muharremât", *DİA*, XXXI, 6.

¹¹ Cezîri, Muhammed b. Ahmed, *el-Fıkh ale'l-Mezâhibi'l-Erbaa*, Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2003, IV, 61.

¹² Hürmet-i musaharanın hikmet boyutuna ilişkin geniş izahlar için bkz. Bilmen, Ömer, *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kâmusu*, İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985, II, 98, 99; Çolak, *İslam Aile Hukuku*, s. 73.

¹³ Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku*, I, 323.

¹⁴ <http://www.jinekolojivegebek.com/2007/09/akraba-evlilik.html>. (28.04.2017)

evlenme engelinin oluşmasında nikâh akdinden bağımsız vuku bulan zina fiilinin etkisi, doktrinde tartışma konusu olmuştur.¹⁵

Zinanın evlenme engeli oluşturup oluşturmayacağı tartışmasının esasını, dilde hem mutlak anlamda cinsel ilişki, hem de evlilik akdi manasında kullanılan “*nikâh*” “نكاح” kelimesi teşkil etmektedir.¹⁶ Fıkıh mezhepleri, “*Geçmişte olanlar hariç, artık babalarımızın evlendiği/cinsel ilişkiye girdiği kadınlarla evlenmeyin. Çünkü bu bir hayâsızlık, öfke ve nefret gerektiren bir iştir. Bu, ne kötü bir yoldur*”¹⁷ (Nisâ 4/22) âyetinde geçen “*nikâh*” kelimesinin lügavî ve şer’î manalarına yönelik tercihleri doğrultusunda ihtilâf etmişlerdir.¹⁸ Tartışmanın esasını teşkil eden “*ne-ke-ha*” “نكح” fiili, hakikat olarak “cinsel ilişki ve bir şeyin diğer bir şeye eklenmesi, katılması” manalarına gelmektedir. Arap dilinde, “birbirlerine doğru eğilerek dalları dolaşan ağaçlar” için de bu fiil kullanılır. Aynı zamanda bu kelime, mecaz olarak “evlenme akdi” anlamında kullanılmıştır. Çünkü evlenme akdi, cinsel ilişkinin bir sebebidir.¹⁹ Nikâh kelimesiyle alakalı bir diğer değerlendirme ise “cima ve akit” manalarının her ikisini de hakikat olarak kapsayan müşterek bir kelime olduğu yönündedir.²⁰ Kur’an’da nikâh kelimesi, hem zifaf²¹ hem de evlenme akdi²² anlamında kullanılmıştır.

¹⁵ İbn Rüşd, Ebu’l-Velîd Muhammed Ahmed, *Bidâyetü’l-müctehid ve nihâyetü’l-muktesid*, Kahire: Dârü’l-Hadîs, 2004, III, 57.

¹⁶ Cessâs, Ahmed b. Ali Ebû Bekir er-Râzî, *Ahkâmü’l-Kur’ân*, (thk. Muhammed Ali Şâhin), Beyrut: Dârü’l-kütübî’l-ilmîyye, 1994, II, 143; İbn Rüşd, a.g.e., III, 58; Muhammed Muhyiddin Abdu’l-Hamid, a.g.e., s. 48; Cezîrî, a.g.e., IV, 62; Abdülmuhsin et-Türkî, *Esbâbu ihtilâfi’l-fukahâ*, Dımaşk: Müessesetü’r-Risâle, 2010, s. 254; Hişâm Kureyşe, *el-İstidlâl ve eseruhû fi’l-hilâfi’l-fikhî*, y.y.: Dâru İbn Hazm, 2005, s. 491; Ali Hasan Tavîl, *ed-Delâlatü’l-lafziyye ve eseruha fi istinbatî’l-ahkâm mine’l-Kur’ânî’l-Kerîm*, y.y.: Dâru’l-Beşâiri’l-İslâmîyye, 2006, s. 163.

¹⁷ “وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا”

¹⁸ İbn-i Rüşd, *Bidâyetü’l-müctehid*, III, 59; Zencânî, Mahmud b. Ahmed, *Tahrîcü’l-fürû’ ale’l-usûl*, (thk. Muhammed Edib Salih), Beyrut: Müessesetü’r-Risale, 1398, s. 273.

¹⁹ Cessâs, *Ahkâmü’l-Kur’an*, II, 141, 142; İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed, *el-Muhallâ bi’l-âsâr*, Beyrut: Dârü’l-Fikr, ts, IX, 147; Cezîrî, *el-Fıkh ale’l-mezâhibi’l-erbaa*, IV, 7; Zuhaylî, Vehbe b. Mustafa, *el-Fıkhü’l-İslâmî ve edilletühü*, Dımaşk: Dârü’l-Fikr, ts, IX, 6514. “Nikâh”, *Mv.F*, XXXXI, 207.

²⁰ Kâsânî, Ebû Bekr b. Mesud, *Bedâi’u’s-sanâi fi tertîbi’ş-şerâi’*, ys: Dâru’l-Kütübî’l-İlmîyye, 1986, II, 261.

²¹ Yetimleri deneyin. Evlenme çağına erdiklerinde eğer reşit olduklarını görürseniz, mallarını kendilerine verin. (Nisâ, 4/6)

²² “Ey inananlar! Mümin kadınlarla nikâhlanıp, sonra onlarla zifafa girmeden boşadığınızda, onlar üzerinde sizin sayacağınız bir iddet hakkınız yoktur.” (Ahzâb, 33/49); “İçinizden bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin.” (Nur, 24/32); “Eğer velisi olduğunuz mal sahibi yetim kızlarla evlenmekle onlara haksızlık yapmaktan korkarsanız onlarla değil, hoşunuza giden başka kadınlarla iki, üç ve dörde kadar evlenebilirsiniz.” (Nisâ, 4/3).

Dilde mecaz olarak akit manasına gelmekle birlikte, şeriattaki yaygın kullanımı dikkate alarak nikâh kelimesini şer'î hakikat olarak akit manasında değerlendirenler, âyetteki ifadeyi “*babalarınızın akit yoluyla beraber olduğu kadınlarla evlenmeyin*”²³ şeklinde yorumlamışlardır. Buna bağlı olarak zina yoluyla kurulan ilişkinin âyetteki yasaklamanın kapsamına dâhil olmayacağı ve neticede sıhriyet bağı doğurmayacağı sonucuna varmışlardır. “*Nikâh*” kelimesinin lügavî hakikat olan cinsel ilişki manasını tercih edenler ise âyetteki “*لَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ*” ifadesini “*babalarınızın (helal veya haram yolla) cima ettiği kadınlarla evlenmeyin*” şeklinde anlamış ve buradan hareketle zinanın sıhriyet bağına sebebiyet vereceği görüşünü ortaya koymuşlardır.²⁴

3. KONUYLA İLGİLİ MEZHEPLERİN GÖRÜŞ VE DELİLLERİ

Zina neticesinde erkek ve kadın arasında sıhriyet bağının tesisinin imkânı hususunda İslam hukuk ekolleri iki guruba ayrılmaktadır.²⁵ Çalışmanın esasını teşkil eden bu bölümde, mezhep görüşleri yanında bu görüşlere gerekçe teşkil eden argümanlar ele alınıp incelenmiştir.

3.1. Zinanın Sıhriyet Bağı Oluşturmayacağı Görüşü

Mâlikî²⁶ ve Şafii mezheplerine göre zina ile sıhriyet bağı meydana gelmez. Bir kimse zina yaptığı kadının usul ve furuuyla evlenebileceği gibi, bu kimsenin oğlu veya babası da o kadınla evlenebilir.²⁷

²³ “لَا تَنْكِحُوا مَنْ عَقَدَ عَلَيْهَا آبَاؤُكُمْ”

²⁴ İbn-i Rüşd, *a.g.e.*, III, 59; Zencânî, *a.g.e.*, s. 273; “*Nikâh*”, *Mv.F.*, XXXXI, 207.

²⁵ Erturhan, Sabri, Zina İşleyen Bir Şahısla Yapılacak Nikâh Akdine Fıkhî Bir Bakış, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 2(2003): s. 173.

²⁶ Malîkî mezhebindeki mutemed görüşü bu olmakla beraber İmam Mâlik'ten zinanın sıhriyet bağı doğuracağı yönünde bir rivayet de kaynaklarda zikredilmektedir. Ancak bu görüş mezhebin geneli tarafından tercih edilmemiştir. Bkz. İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, III, 59; Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi' li ahkâmü'l-Kur'an*, (thk. Ahmed el-Berdûnî, Kahire): Dâru'l-Kütübü'l-Mısriyye, V, 115; Desûkî, Muhammed b. Ahmed, *Hâşiyetü'd-Desûkî 'aleş-Şerhi'l-kebîr*, II, 251; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, IX, 6631; Cezîrî, *el-Fıkh ale'l-mezâhibi'l-erbaa*, IV, 64; “*Nikâh*”, *Mv.F.*, XXXXI, 207.

²⁷ Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdris, *el-Ümm*, Beyrut: Dâru'l-Marife, 1990, V, 164; Mâverdî, Ebû Hasan Ali b. Muhammed, *el-Hâvi'l-Kebîr*, (thk. Ali Muhammed Muavviz), Beyrut: Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1999, IX, 214; Cüveynî, Abdülmelik b. Abdillâh, *Nihâyetü'l-matlab fi dirayeti'l-mezheb*, (thk. Abdülazîm Mahmude ed-Dîb), ys: Dâru'l-minhâc, 2007, XII, 240; Serahsî, Ebu Bekr Muhammed b. Ahmed, *el-Mebsût*, Beyrut: Dâru'l-Marife, 1993, IV, 204; Kiyâ el-Herrâsî, Ali b. Muhammed, *Ahkâmü'l-Kur'an*, (thk. Musa Muhammed Ali), Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1405, II, 383; Zencânî, Tahrîcü'l-fürû' 'ale'l-usûl, s. 272; Nevevî, Ebû Zekeriyya Muhyiddin Yahya b. Şeref, *el-Mecmu' Şerhu'l-Mühezzeb*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1970, XVI, 219; Lahmî, Ahmed b. Farh, *Muhtasarü Hilafiyâtü'l-Beyhakî*, (thk. Zeyyâb Abdülkerîm), Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1997, IV, 139; Zuhaylî, *a.g.e.*, IX, 6631; Cezîrî, *a.g.e.*, IV, 64; Muhammed Muhyiddin Abdu'l-Hamid, *el-Ehvaluş şahsiye*, s.49; Hişâm Kureyşe, *el-İstidlâl ve eseruhû*, s. 491; “*Nikâh*”, *Mv.F.*, XXXXI, 207.

Zinanın sıhriyet bağı doğurmayacağını savunan Mâlikî ve Şâfiîler'e göre âyeti kerimede geçen "*nikâh*" kelimesi Kur'an ve Sünnette mutlak olarak zikredildiğinde şer'î hakikat olarak sadece akit manasını ihtiva eder,²⁸ cima manası ise şer'î mecaz haline gelir.²⁹ Bu durumda âyette babanın nikâhlanmasından kastedilenin evlenme akdi olduğu ortaya çıkmaktadır.³⁰ Nikâh kelimesinin Kitap ve Sünnetin birçok yerinde evlenme akdi anlamında kullanılmış olması da bu duruma işaret etmektedir. Nitekim "*Eğer erkek karısını (üçüncü defa) boşarsa, kadın onun dışında bir başka kocayla nikâhlanmadıkça ona helal olmaz.*"³¹ (Bakara, 2/230); "*Sizden bekâr olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin.*"³² (Nur 24/32) âyeti kerimleri buna örnek olarak gösterilebilir. Bu ayetlerde önceden de belirtildiği üzere "*nikâh*" kelimesi, "evlenme akdi" anlamında kullanılmıştır.³³

Mâlikî ve Şâfiîler'e göre ayrıca Allah (c.c.) Nisâ suresinin 23 ve 24. âyetlerinde evlenilmesi yasak olan kadınları saymış ve bunun dışında kalanların helal olduğunu açıkça beyan etmiştir. Mezkûr ayetlerde zina yoluyla kurulan ilişki sonrasında her hangi bir kadının bir başkasına hürmet-i musahare nedeniyle haram olacağından bahsedilmemiştir. Bu sebeple kendisiyle zina edilen kadın da "*Bunların dışında kalanlar size helal kılındı*"³⁴ ibaresiyle ifade edilen kendisiyle evlenilecek kadınlar sınıfında değerlendirilmelidir.³⁵ Öte yandan şeriatta cinsel ilişkinin sıhriyete sebep olması sadece meşru evlenme akdi sonrası gerçekleşmesiyle mümkündür ki, bunun delili de: "*...kendileriyle zıfafa girdiğiniz karılarınızdan olup evlerinizde bulunan üvey kızlarınız da...size haram kılındı*" (Nisa 4/23) âyetidir. Bunun dışında gayr-ı meşru yolla sıhriyetin tesisine delâlet eden her hangi bir nass yoktur.³⁶

²⁸ Kiyâ el-Herrâsî, *Ahkâmü'l-Kur'an*, II, 383; Zencânî, *a.g.e.*, s. 272; Tilemsânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, *Miftahü'l-vusûl ilâ binâi'l-furû' 'ale'l-usûl*, Beyrût: Müessesetü'r-Reyyân, 1998, s. 517; İsnvî, Ebû Muhammed Abdurrahman, *et-Temhîd fî tahrîci'l-fürû' 'ale'l-usûl*, (thk. Muhammed Hasan Hîtû), Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1981, 190; a.mlf., *Nihayetü's-sûl şerhu Minhâcü'l-vusûl*, Beyrut: Dâru'l-kütübü'l-İlmiyye, 1999, s. 139; Abdullah 'Îzâm, *Delâletü'l-kitâb ve's-sünne 'ale'l-ahkâm min haysü'l-beyân ve'l-icmal ve'z-Zuhûr ve'l-hafâ*, ys: Dâru'l-Cem', 2001, s. 578; Abdüsselâm Tavîle, *Eserü'lüğa fî ihtilâfi'l-müctehidîn*, Kahire: Dâru's-Selam, 2000, s. 122.

²⁹ Tilemsânî, *a.g.e.*, s. 517.

³⁰ Kiyâ el-Herrâsî, *a.g.e.*, II, 383.

³¹ "وَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَيْثُ تَنكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ"

³² "وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ"

³³ Mâverdî, *el-Hâvi'l-Kebîr*, IX, 216; Cezûrî, *el-Fıkh ale'l-mezâhibi'l-erbaa*, IV, 7.

³⁴ "وَأَحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ"

³⁵ Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletühû*, IX, 6632.

³⁶ Kiyâ el-Herrâsî, *Ahkâmü'l-Kur'an*, II, 383.

Zinanın sıhriyet bağı doğurmayacağıyla alakalı kullanılan bir diğer delil ise, zina yapan erkeğin, beraber olduğu kadın veya onun kızıyla nikâhlanmasının hükmü sorulduğunda Hz. Peygamber'in (s.a.v.): "*Haram bir fiil, helal bir fiili haram kılmaz. Haram ancak nikâh sebebiyle meydana gelir.*" şeklindeki değerlendirmeleridir.³⁷ Buna göre hadiste geçen "*Haram bir fiil, helal bir fiili haram kılamaz*" ilkesi, zinanın aile bağını tesis edip normalde evlenilmesi yasak olmayan kadınların hürmet-i musahare yoluyla haram olan kadınlar kapsamında değerlendirilmesine manidir.³⁸

Şâfiî ve Mâlikîler zina ile hürmet-i musaharenin teşekkül edemeyeceğini, hadisteki ilkeye istinaden helal ve haram olma bakımından nikâh ve zina arasında var olan farklılığa vurgu yaparak ispatlama yoluna gitmişlerdir.³⁹ Onlara göre evlilik yoluyla kurulan akrabalık bağı, Allah'ın (c.c.) lütfettiği nimetlerden biridir.⁴⁰ Bu nimetin taşlanma, kırbaçlanma ve kınanmayla cezalandırılan zina yoluyla tesis edilmesi asla düşünülemez. Çünkü haram ile helal birbirine zıt olduğu halde, Allah'ın (c.c.) helal bir fiil olan nikâh sebebiyle yasakladığı akrabalar arası evlenme durumunu, haram bir fiil olan zina ile de yasaklaması mümkün değildir. Nikâh ile zina birbirine zıt olduğundan şeriatta bu iki durum her bakımdan ayrı muamele görmelidir. Nitekim Allah (c.c.) insanları nikâha yönlendirmiş ve evlenmeyi emretmiştir. Nikâh bağı, "*O, sudan bir insan yaratıp ondan soy sop ve hısnılık meydana getirendir. Rabbin, her şeye hakkıyla gücü yetendir.*" (Furkan 25/54) âyetinde belirttiği gibi soy; sıhriyet, eşler arasında ülfet ve muhabbetin kaynağı kılmış, evlilikten önce haram olan birçok durumu evlilik nedeniyle helal hale getirmiştir. Zina ise Kur'ân'da "*Zinaya yaklaşmayın. Zira o bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur*" (İsra, 17/32) hitabıyla kınanmış ve kesin ifadelerle yasaklanmıştır. Şeriatta zina ile nikâh fiillerine yaklaşım bu suretteyken haramlık doğurma açısından ikisini aynı kefeye koyarak zinanın sıhriyete neden

³⁷ Taberânî, Süleyman b. Ahmed, *el-Mu'cemu'l-evsat*, (thk. Târik b. Avdullah), Kahire: Dâru'l-Harameyn, t.y., V, 104; Dârekutnî, Ebu'l-Hasan Ali b. Ömer, *es-Sünen*, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2004, IV, 401; Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, (thk. Muhammed Abdulkadir Ata), Lübnan: Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, 2003, VII, 274.

³⁸ Mâverdî, a.g.e., IX, 215; Serahsî, *el-Mebsût*, IV, 204; Lahmî, *Muhtasarü Hilafiyâtü'l-Beyhakî*, IV, 140; Aynî, Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed, *el-Binâye şerhu'l-Hidâye*, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2000, V, 35; Zuhaylî, a.g.e., IX, 6131; Erturhan, *Zina İşleyen Bir Şahısla Yapılacak Nikâh Akdine Fikhî Bir Bakış*, s. 174.

³⁹ Şâfiî mezhebine ait kaynaklarda İmam Şâfiî'nin konuyla alakalı karşıt görüşte olanlarla gerçekleştirdiği geniş bir münazara için bkz. Mâverdî, *el-Hâvi'l-Kebîr*, IX, 217, 218.

⁴⁰ Hanefîler zina ile sıhriyet bağının teşekkülünü bir ceza olarak nitelendirmişlerdir. Buna göre zanî beraber olduğu kadının usûl ve furuuyla evlenme imkânından yoksun bırakılmakla bir bakıma cezalandırılmış oluyor. Nitekim katilin kendisine kalması muhtemel mirastan mahrum bırakılması da bu minvalde tayin edilmiş bir cezadır. Bkz. Bilmen, Kamus, II, 97.

olacağını savunmak doğru değildir.⁴¹ Kanaatimize göre, Mâlikî ve Şâfiîler'in ifade edilen hadis ekseninde konuyu temellendirme adına yürüttükleri bu mantık eleştiriye açık bir yaklaşımdır. Zira bir duruma sebep olan şeyin hukuki niteliği ile doğurduğu sonucun hukuki niteliği ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken hususlardır. Vasitanın gayr-ı meşru olması sonucun da hükümsüz olacağı manasını ortaya çıkarmaz. Örneğin bir kişi namaz için farz olan avret mahallini örtme şartını çalıntı bir elbise ile yerine getirse, bu durum namazın zimmetinden sakıt olmaması sonucunu doğurmaz. Öte yandan ileride söz edileceği üzere, ilgili hadisle alakalı farklı değerlendirmelerin yapılması da mümkündür.

3.2. Zinanın Sıhriyet Bağı Oluşturacağı Görüşü

Hanefi mezhebine göre ise, bir erkeğin, bir kadınla, ön taraftan yaklaşarak helal veya haram yolla cinsel ilişkiye girmesi neticesinde taraflar arasında sıhriyet bağı oluşur. Artık bu erkeğin, kendisiyle zifafa girdiği kadının usul ve fıruuyla evlenmesi caiz olmaz.⁴² Hanbeli mezhebinin sahih görüşüne göre de, zina hısımlık mahremiyetini oluşturur. Ancak bu bağı oluşması için kadının ölü olmayıp en az on yaşında olması, erkeğin cinsel uzvunun kadının cinsel organı içerisinde kaybolması gibi şartların gerçekleşmesi gerekmektedir.⁴³

Zinanın sıhriyet bağı tesis edeceği kanaatinde olan Hanefî ve Hanbelî mezhepleri, başta mezkûr âyetteki nikâh kelimesiyle alakalı ortaya koydukları mütalaalar olmak üzere bir takım aklî ve naklî delillerle görüşlerini temellendirmeye çalışmışlardır.

Hanefi ve Hanbelî mezheplerine göre, nikâh kelimesi hem şer'î hem de lugavî hakikat⁴⁴ olarak cinsel ilişki, mecaz olarak ise akit manalarına gelmektedir. Buna göre nikâh kelimesi söz konusu âyeti kerimede mutlak olarak

⁴¹ Şâfiî, *el-Ümm*, V, 164, 165; Kudûrî, Ahmet b. Muhammed, *et-Tecrîd*, (thk. Muhammed Ahmed Sirac vd.), Kahire: Dâru's-Selâm, 2006, IX, 4457; Serahsî, *el-Mebsût*, IV, 204, 205; Kiya el-Herrâsî, *Ahkâmü'l-Kur'an*, II, 385.

⁴² Tahâvî, Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed, *Muhtasarü ihtilâfi'l-ulemâ*, (thk. Abdullah Nezir Ahmed), Beyrut: Dâru Beşâiri'l-İslâmiyye, 1417, II, 309; Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'an*, II, 143; Kudûrî, *et-Tecrîd*, IX, 4449; Serahsî, *el-Mebsût*, IV, 204; 'Aynî, *el-Binâye*, V, 33; İbnü'l-Hümâm, Kemalüddîn Mumammed b. Abdilvahid, *Fethu'l-kadîr*, ys: Daru'l-Fikr, ts, III, 219; Muhyiddin Abdu'l-Hamid, *el-Ehvalu's şahsiyye*, s. 48; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, IX, 6627, 6628; Cezîrî, *el-Fıkh ale'l-mezâhibi'l-erbaa*, IV, 62; Hişâm Kureyşe, *el-İstidlâl*, s. 491; "Nikâh", *Mv.F.*, III, 207.

⁴³ İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn, *el-Muğnî*, Kahire: Mektebetü'l-Kahire, 1968, VII, 117; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, VII, 134; "Nikâh", *Mv.F.*, XXXI, 207; Muhyiddin Abdu'l-Hamid, *el-Ehvalu's şahsiyye*, s. 49; Cezîrî, *el-Fıkh ale'l-mezâhibi'l-erbaa*, IV, 65.

⁴⁴ İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, III, 187.

zikredildiğinden cima manasındadır.⁴⁵ Nikâh kelimesinin cima manası dışındaki kullanımları, şer'î hakikat dahi olsa, vaz' olunduğu mana dışında kullanılıyor olmasına binaen mecaz olarak değerlendirilir ve tercih noktasında karine gerekir.⁴⁶ Ayetteki nikâh kelimesi, evlenme akdi neticesinde helal yolla kurulan bir ilişki biçiminde kayıtlanmayıp mutlak olarak zikredilmiştir. Bu sebeple mutlak ve karînesiz olarak zikredilen bu lafzı hakikat manası olan cinsel ilişkiye yormak, mecaz manası olan evlilik akdine yormaktan daha evladır.⁴⁷ Nitekim "Bir şeyin diğer bir şeye eklenmesi, katılması" şeklindeki lügat manası da, her bakımdan bu anlamı desteklemektedir.⁴⁸ Nikâh kelimesi, Kitab veya Sünnette karînesiz olarak kullanıldığında, cinsel temas anlamını ifade eder.⁴⁹ Âyette yer alan "nikâh" kelimesiyle cinsel ilişki manasının murad edildiği yine âyetin sonunda, üvey anneyle evlenme fiilinin "hayâsızlık, öfke ve nefret gerektiren bir iş" olarak ifade edilmesiyle ilişkilendirilerek ıspatlanmaya çalışılmıştır. Zira âyette olayın ağır sıfatlarla nitelenmesi, bunun normal akitten daha öte, çirkin bir durumu ifade ediyor olmasını gerektirir.⁵⁰

Hanefî fakihler nikâh lafzının, hakikat ve mecaz anlamları birlikte kapsayacak nitelikte (umûmu'l-mecaz) olduğu yönünde de değerlendirmeler ortaya koymuşlardır. Buna göre âyet-i kerîmede geçen "نكح" fiili, zifaf manasında hakikat olup akit anlamını da ihtiva etmektedir. Çünkü burada "nikâhlamayın" "لا تَنْكِحُوا" şeklindeki yasaklama, onlarla helal veya haram yolla cinsel temasta bulunmayın anlamı da taşımaktadır. Dolayısıyla bu kelime "sadece evlenme akdi düzenlemeyin" manasıyla sınırlandırılmaz, her ikisini de ihtiva eder.⁵¹ Aynı şekilde Allah (c.c.) Nisa suresinin 32. ayetinde⁵² üvey kızla evlenme engelinin

⁴⁵ Cessâs, *a.g.e.*, I, 48, 285, 369; a.mlf., *Ahkâmü'l-Kur'an*, II, 142, 143; Kudûrî, *a.g.e.*, IX, 4449; Serahsî, *a.g.e.*, IV, 205; Buhârî, Abdülaziz b. Ahmed, *Keşfü'l-esrâr an Usûli Fahu'l-İslâm el-Bezdevî*, (thk. Abdullah Mahmud Muhammed Ömer), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997, II, 85, 86; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, III, 220; İbn Nüceym, Zeynüddîn b. İbrahim, *el-Eşbâh ve'n-nezâir 'alâ mezhebi Ebi Hanîfe en-Nu'mân*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999, s. 59; Abdullah 'Îzâm, *Delâletü'l-kitâb ve's-sünne*, s. 578; Abdüsselâm Tavîle, *Eserü'lüğa*, s. 122.

⁴⁶ Zencânî, *Tahrîcü'l-fürû' 'ale'l-usûl*, s. 272; Tilemsânî, *Miftahü'l-vusûl*, s. 517; Hişâm Kureyşe, *el-İstidlâl*, s. 492.

⁴⁷ Siğnakî, Hüseyin b. Ali, *el-Kâfî şerhu'l-Bezdevî*, (thk. Fahrüddîn Seyyid Muhammed Kanıt), y.y.: Mektebetü'r-Rüşd, 2001, I, 241, 242; Buhârî, *Keşfü'l-esrâr*, II, 86.

⁴⁸ Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'an*, II, 142; Neşemî, Uceyl Casim, *Turuku istinbâti'l-ahkâm mine'l-Kur'ani'l-Kerîm*, Kuveyt: Câmîatu'l-Kuveyt, 1997, s. 107; Cezîrî, *el-Fıkh ale'l-mezahibi'l-erbaa*, IV, 7.

⁴⁹ Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, IX, 6514; Neşemî, *a.g.e.*, s. 107.

⁵⁰ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, VII, 118.

⁵¹ Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'an*, II, 142; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi*, II, 260; Buhârî, *a.g.e.*, II, 45; Cezîrî, *a.g.e.*, IV, 7.

⁵² وَرَبَّائِكُمُ اللَّائِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّائِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ (Nisa, 4/32).

ortaya çıkmasını cinsel temasa bağlamış, ancak bu ilişkiyi nikâhtan evvel veya sonra şeklinde her hangi bir kayıtla sınırlandırmamıştır. Bu sebeple buradaki beraberlik mutlak anlamda helal veya haram yolla yapılan cima olarak anlaşılmalıdır.⁵³

Fıkıh mezhepleri “nikâh” kelimesinin Arap dilinde hakiki anlam olarak cinsel ilişkiyi, mecazî anlam olarak ise nikâh akdini karşıladığı noktasında aynı görüştedir. Hanefî ve Hanbelîler’de söz konusu kelimenin lügavî ve şer’î anlamları arasında bir fark gözetilmeyip her iki durumda da cinsel ilişki hakiki anlam, akit ise mecazî mana olarak değerlendirilir. Bu durumda Mâlikî ve Şâfiîler’i Hanefî ve Hanbelîler’den ayıran nokta, onların şeriatta çok kullanılmasına bağlı olarak nikâh kelimesinin akit manasını, şer’î hakikat olarak kabul etmeleridir. Şâfiî ve Mâlikîler bu kullanıma nispetle diğer mana olan cinsel ilişki anlamını da şer’î mecaz olarak değerlendirmişlerdir. Muasır çalışmaların çoğunda Şâfiî ve Mâlikîler’in şer’î hakikat ve şer’î mecaz nitelendirmeleri bağlamından koparılıp lügavî anlamla karıştırılmış ve karşıt görüşteki mezheplerin aksine lügavî olarak ilgili kelimenin hakiki anlamını akit, mecazî anlamını ise cinsel ilişki şeklinde değerlendirdikleri yönünde bilgiler verilmiştir ki bu isabetli değildir.⁵⁴

Zina neticesinde hürmet-i musaharenin imkânı, zinanın helal olmasa da üreme yoluyla kadın ve erkek arasında kuracağı bağa vurgu yapılarak ispatlanmaya çalışılmıştır. Buna göre, zina yoluyla da olsa erkeğin dölü bir şekilde kadına ulaşmakta ve bu vesileyle kadın ve erkeğin bir cüzü sayılan çocuk meydana gelmektedir.⁵⁵ Zinayla kadın ve erkek arasında meydana gelen bu bağ, sadece kadınla sınırlı kalmayıp onun annesi ve kızının da bu neticeyle akrabalık bağı açısından etkilenebileceği şüphesini doğurmaktadır. Haramlığın gerçekleşmesiyle alakalı meydana gelen şüphe, gerçek gibi değerlendirilir ve buna göre hareket edilir. Çocuğun anne babasından bir parça olması sebebiyle aralarında teşekkül eden bağ, söz konusu kişilerin akrabaları arasında da hürmet-i musahare yoluyla bir yakınlığın ve neticesinde evlenme engelinin tahakkukuna sebebiyet vermektedir.⁵⁶ Hanefî ve Mâlikîler’in sıhriyet bağının oluşumunda zina

⁵³ Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'an*, II, 143, 144.

⁵⁴ Bu konuyla alakalı değerlendirmeler için bkz. Cessâs, Ahmed b. Ali Ebû Bekir er-Râzî, *el-Fusûl fi'l-usûl*, y.y.: Vizâretü'l-Evkâfi'l-Kuveytiyye, 1994, I-IV., I, 48, 285; Kiyâ el-Herrâsî, *Ahkâmü'l-Kur'an*, II, 383; Zencânî, *a.g.e.*, s. 272, 273; Karafî, Şihabüddîn Ahmed b. İdris, *Şerhu Tenkîhi'l-fusûl*, (thk. Taha Abdürraûf), y.y.: Şirketü't-tıbaatü'l-fenniyye el-Müttehîde, 1973, s. 44; Tilemsânî, *Miftahu'l-vusûl*, s. 517; İsnvî, *et-Temhîd*, 190; a.mlf., *Nihâyetü's-sûl*, s. 139; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, III, 220.

⁵⁵ 'Aynî, *el-Binâye*, V, 33; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, III, 220.

⁵⁶ Serahsî, *el-Mebsût*, IV, 205.

ile vuku bulan fiziki yakınlığı yeterli görmeleri ve bu ilişkiye istinaden evlenme yasağının gerçekleşmesi yönünde görüş beyan etmeleri, özellikle günümüz tıbbi verileri ışığında değerlendirildiğinde, sakat doğumları engellemeye yönelik bir yaklaşım ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir. Yapılan fiilin meşru veya gayr-ı meşru olması, biyolojik anlamda meydana gelecek bağı her hangi bir şekilde etkilemeyecek, zina ile de olsa birbirine yakınlığı söz konusu olan kişiler arasında gerçekleşecek akraba evlilikleri neticesinde sakat doğumlar söz konusu olabilecektir.

Zina yoluyla kurulan ilişkinin sıhriyet bağına gerektirmesi, psikolojik açıdan da temellendirilmeye çalışılmıştır. Şöyleki; önceden haram yolla cinsel temasın söz konusu olduğu bir kadının kızı veya annesiyle evlenilmesi durumunda yeni evliliğin gereği olan cinsel yakınlık esnasında kişi önceden beraber olduğu ve hâlihazırdaki eşinin annesi veya kızı olan kadınları hatırlayabilir. Kişinin nikâh vesilesiyle annesi veya kızı makamına kaim olan söz konusu kadınlarla ilgili hatıraları, evliliğinin nezaheti ve eşiyile kuracağı sağlıklı bir münasebetin tesisi için büyük sorun teşkil edecektir.⁵⁷ Zinanın sıhriyeti gerektirmeyeceği iddiasında olanlar tarafından meşru olmayan yolla doğan çocukla, babası veya babasının birinci dereceden yakınları arasında meydana gelecek yakınlığın hukuki olarak hükümsüzlüğü ispatlansa bile toplum vicdanında söz konusu kişilerin evliliklerinin kabul görmeyeceği ve tepkiyle karşılanacağı aşikârdır. Bu durum, teorik olarak ortaya konan mezkûr görüşün, uygulama açısından toplum nezdinde karşılık bulmasının zor olacağını göstermektedir.

Zinanın sıhriyete sebep olması, benzer durumlarda zina fiiline yönelik var olan hukuki yaptırımlar üzerinden de ispatlanmaya çalışılmıştır. Buna göre şeriatta dinin tasvib etmediği zina fiili, gerek recm gerek celde cezası, gerekse ahiretteki büyük azabın varlığıyla tehdit edilme suretinde olsun hiçbir şekilde karşılıksız bırakılmamış, bu fiil ağır müeyyideli suçlar kapsamına alınmıştır. Zina sonucu hürmet-i musaharanın ortaya çıkması durumu da bu minvalde değerlendirilmeli ve hürmet-i musahare, zina fiilinin zorunlu hukuki neticesi olarak düşünülmalıdır.⁵⁸

Zinanın sıhriyet bağına sebep olacağı görüşünde olanlar, ayrıca Hz. Peygamber'in (s.a.v.) muhtelif hadislerini delil olarak kullanmışlardır. Rivayete göre bir adam Hz. Peygamber'e (s.a.v.) gelerek: "Ya Resûlullah! Ben cahiliyede bir

⁵⁷ Bilmen, *Kamus*, II, 97.

⁵⁸ Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, II, 144.

*kadınla zina ettim, şimdi kızını nikâhlayabilir miyim?" diye sorar. Resulullah da (s.a.v.): "Bunu doğru bulmuyorum. Kendisiyle beraber olduğun kadının kızıyla nikâhlanman, münasip değildir"*⁵⁹ diye cevap vermiştir.⁶⁰ Yine Hz. Peygamber (s.a.v.) bir başka hadisinde: "*Kim bir kadının cinsel uzvuna bakarsa artık o kadının annesi ve kızı o kişiye haram olur.*"⁶¹ buyurmuştur.⁶² Konuyla alakalı delil olarak kullanılan bir diğer rivayet ise, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Cüreyc adlı bir kişinin başından geçen ibretlik bir olayı haber verdiği hadisidir. Hadiste ifade edildiğine göre Cüreyc, Allah'a kendisini adanmış bir kul iken annesiyle yaşadığı bir olayla ilgili annesi ona beddua eder ve bunun neticesinde kötü yola düşmüş bir kadın, başkasında olma bebeğinin Cüreyc'den olduğunu iddia ederek ona iftira eder. Bunun üzerine Cüreyc bir keramet göstererek çocuğa: "*Ey çocuk baban kim?"* diye seslenir. Çocuk ise: "*Falanca çobandır*" diye cevap vererek Cüreyc'i aklar.⁶³ Bu rivayeti delil olarak kullananlara göre hadiste, zinadan olma bir çocuğa "*baban kim*" şeklinde yöneltilen bir soruyla, çocuk ve onun doğumuna gayri meşru yolla da olsa neden olan kişi arasında kurulan bir bağa vurgu yapılmıştır. Neticede bu niteleme, dolaylı da olsa zina ile sıhriyyetin tahakkukuna işaret etmektedir.⁶⁴ Tarafların delil olarak kullandıkları hadisler dikkate alındığında Mâliki ve Şâfiiler'in görüşlerini bina ettikleri rivayetle konu arasındaki bağlantı belli bir tevil neticesinde sağlanabilirken Hanefî ve Hanbelîler'in esas aldıkları hadislerde, zinanın sıhriyete mahal olacağı yönündeki mana açık bir şekilde yer almaktadır. Bu itibarla rivayet yönünden de ikinci gurubun esas aldığı delillerin daha güçlü olduğu görülmektedir.

Zinanın sıhriyet bağını doğurmayacağını savunan Mâlikî ve Şâfiî mezheplerinin delil olarak kullandıkları "*Haram bir fiil helal bir fiili haram kılmaz*" hadisi, Hanefî ve Hanbelîler tarafından farklı yorumlanmıştır. Onlara göre, hadiste geçen bu cümle, harama bakmak veya zinaya götüren fiillerin sıhriyet bağını doğurabileceği tevehhümünü izale sadedinde zikredilmiştir. Burada haram olarak nitelenen fiil, cima değil de ona götüren diğer davranışlardır. Zira Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadisi şeriflerinde: "*Gözlerin zinası bakmak, ayakların zinası da (harama) yürümektir.*"⁶⁵ buyurmaktadır. Bu ve benzeri hadislerin, harama

⁵⁹ San'ânî, Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi', *el-Musannef*, thk. Habîbü'r-rahman el-Azamî, Hindistan: el-Meclisü'l-İlmî, t.y., VII, 201.

⁶⁰ İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, III, 221; Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslamî*, IX, 6630.

⁶¹ İbn Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed, *el-Kitabu'l-Musannef fi'l-Ehâdisi ve'l-Âsâr*, (thk. Kemal Yusuf el-Hût), Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1409, III, 480.

⁶² Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 261; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, VII, 118.

⁶³ Müslim, *Kitabü'l-birr*, 8.

⁶⁴ Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*, V, 116.

⁶⁵ Ebû Dâvûd, *Nikâh* 44.

bakmak ve buna benzer fiillerin hakiki anlamdaki zina gibi düşünülmesine sebebiyet verebileceği aşikârdır. Mâlikî ve Şâfiîler tarafından delil olarak kullanılan “*haram bir fiil, helal bir fiili haram kılmaz*” ilkesini barındıran bu hadis-i şerifin senedindeki ravilere, karşıt görüşteki mezhep imamı tarafından eleştiriler yöneltilip, hadislerin sıhhatiyle alakalı olumsuz görüş beyan edilmiştir.⁶⁶

Sonuç

Nikâh akdi sonrasında meydana gelen cinsel ilişkinin hukuki bir neticesi olan sıhriyet bağının zina ile oluşup oluşmayacağı şeklindeki ihtilâfın esası, evlenilmesi yasak olan kadınların tanımlandığı âyette geçen nikâh kelimesine dayanmaktadır. Arap dilinde hem hakiki hem de mecazî kullanımı olan nikâh kelimesinin manalarıyla alakalı mezheplerin ortaya koyduğu farklı tercihler, konuyla alakalı görüş ayrılıklarına sebep olmuştur.

Mâlikî ve Şâfiî fıkıhçılar nikâh kelimesinin Arap dilinde hakikat olarak cinsel ilişki, mecaz olarak akit manasında kullanıldığını kabul etmekle birlikte, ayetteki nikâh kelimesinin lugavî anlamdan ziyade, yaygın kullanımına bağlı olarak kazandığı şer’î hakikat anlamı üzerinden hareket etmiş ve bu kelimenin şer’î hakikat olarak akit manasını tercih etmişlerdir.

Hanefî ve Hanbelîler ise, âyeti kerimede kullanılan nikâh kelimesinin hakikat manası dışında yorumlanmasını gerektirecek her hangi bir karinenin bulunmayışını gerekçe göstererek söz konusu kelimenin cima manasında anlaşılması gerektiğini iddia etmişlerdir. Onlara göre dilde asıl olan hakiki manadır, mecazî mana ise ancak karinenin bulunması sebebiyle tercih edilebilir. Âyetteki mutlak kullanım, bu kaide gereği cima manasının öncelenmesini gerektirmektedir.

Mezhepler, zina sıhriyet ilişkisiyle alakalı görüşlerini bazı mantıki izahlarla da takviye etmeye çalışmışlardır. Bu noktada Mâlikî ve Şâfiî fakihler, konuya haram ve helal olma yönüyle yaklaşmış, zina ve helal yolla tesis edilen nikâh akdinin sıhriyete sebep olma bakımından aynı surette değerlendirilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Hanefî ve Hanbelîler ise, zina yoluyla gerçekleşen cinsel beraberliğin helal veya haram olmasından ziyade, fiziki olarak kadın ve erkek arasında kuracağı bağa vurgu yapmışlardır. Onlar, zina sebebiyle de olsa söz konusu kişiler arasında kurulacak yakınlığı sıhriyet sebebi addetmiş ve buradan hareketle sıhriyet bağının varlığını temellendirmeye çalışmışlardır.

⁶⁶ Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur’an*, II, 145; İlgili hadise yönelik Hanefîler’in ortaya koyduğu eleştirilerin geniş izahı için bkz. Kudûrî, *et-Tecrîd*, IX, 4453-4456; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadir*, III, 220.

Konuyla alakalı tarafların yaklaşımı ve esas aldıkları deliller dikkate alındığında, zinanın sıhriyete sebep olacağı kanaati daha güçlü bir zemine dayanmaktadır. Zira dinde esas olan her durumda ihtiyatın göz önünde bulundurulmasıdır. Zina ile kadın ve erkek arasında oluşan yakınlaşma, meşru olmanın dışında her halükarda sıhriyete sebep olan evlilikteki yakınlaşmayla aynıdır. Bu durumda akdi esas olarak sıhriyeti sadece meşru olan cinsel ilişkiyle sınırlandırmak, diğer yaklaşıma göre daha zayıf kalmaktadır.

Zina ile sıhriyetin tahakkuk etmeyeceği yönünde ortaya konan görüşün esas alınması durumunda, biyolojik olarak da olsa birbirinin yakını sayılan kişiler arasında evlenmelere kapı aralanmış olacak ve bu durum, ahlaki ve psikolojik mahzurlar yanında tıbbi açıdan da problemlere sebebiyet verecektir.

Konunun bir diğer veçhesini de insan fıtrati oluşturmaktadır. Zina ile doğan çocuğunun nesebi hukuken babaya nispet edilmese de hakikatte onun evladıdır ve aralarında fıtratın gerektirdiği ünsiyet her halükarda teşekkül edecektir. Bu durum göz ardı edilerek söz konusu kişiler arasında evlenme engelinin tahakkuk etmeyeceği görüşünü ortaya koymak, özellikle günümüz toplumunda reel hukuk mantığını bir kenara bırakıp hümanist düşüncenin etkisiyle olayı değerlendiren çevrelerce suistimale ve İslam'a yönelik haksız ithamların ortaya konmasına zemin hazırlayacağından kanaatimize göre mahzurludur.

Kaynaklar

Abdullah 'İzâm, *Delâletü'l-kitâb ve's-sünne 'ale'l-ahkâm min haysü'l-beyân ve'l-icmal ve'z-Zuhûr ve'l-hafâ*, ys: Dâru'l-Cem', 2001.

Abdülmuhsin et-Türkî, *Esbâbu ihtilâfi'l-fukahâ*, Dımaşk: Müessesetü'r-Risâle, 2010.

Abdüsselâm Tavîle, *Eserü'lüğa fi ihtilâfi'l-müctehidîn*, Kahire: Dâru's-Selam, 2000.

Aktan, Hamza, "Sihriyet", *DİA*, XXXII, s. 111-112.

Ali Hasan Tavîl, *ed-Delâletü'l-lafziyye ve eseruha fi istinbatil-ahkâm mine'l-Kur'ani'l-Kerîm*, y.y.: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2006.

Atar, Fahrettin, "Muharremât", *DİA*, XXXI, s. 6-8.

Aynî, Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed , *el-Binâye şerhu'l-Hidâye*, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2000, I-XII.

- Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin, e-Sünenü'l-Kübrâ, (thk. Muhammed Abdulkadir Ata), Lübnan: Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, 2003, X.
- Bilmen, Ömer, *Hukuk-ı İslamiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kâmusu*, İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1985, I-VIII.
- Buhârî, Abdülaziz b. Ahmed, *Keşfü'l-esrâr an Usûli Fahru'l-İslâm el-Bezdevî*, (thk. Abdullah Mahmud Muhammed Ömer), Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997.
- Cessâs, Ahmed b. Ali Ebû Bekir er-Râzî, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, (thk. Muhammed Ali Şâhin), Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmiiyye, 1994, I-II.
- Cessâs, Ahmed b. Ali Ebû Bekir er-Râzî, *el-Fusûl fi'l-usûl*, y.y.: Vizâretü'l-Evkafî'l-Kuveytiyye, 1994, I-IV.
- Cezîri, Muhammed b. Ahmed, *el-Fıkh ale'l-Mezâhibi'l-Erbaa*, Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2003, I-V.
- Cüveynî, Abdülmelik b. Abdillâh, *Nihâyetü'l-matlab fı dirayeti'l-mezheb*, (thk. Abdülazîm Mahmud d-Dîb), ys: Dâru'l-minhâc, 2007, I-XX.
- Çolak, Abdullâh, *İslam Aile Hukuku*, Malatya: Medipres Yay., 2013.
- Dârekutnî, Ebu'l-Hasan Ali b. Ömer, es-Sünen, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2004, I-V.
- Desûkî, Muhammed b. Ahmed, *Hâşiyetü'd-Desûkî 'ales-Şerhi'l-kebîr*, y.y.: Dâru'l-Fıkr, t.y., I-IV.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. El-Eşas, *es-Sünen*, (thk. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd), Beyrût: el-Mektebetü'l-Asriyye, I-IV.
- Erturhan, Sabri, Zina İşleyen Bir Şahısla Yapılacak Nikâh Akdine Fıkhî Bir Bakış, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 2 (2003), s. 157-183.
- Heyet, el-Mevsû'atu'l-fıkhiyye el-Kuveytiyye, Kuveyt: Vizaretü'l-evkaf ve'suşûni'l-İslamiyye, 1983-2006, I-XXXXV.
- Hişâm Kureyşe, *el-İstidlâl ve eseruhû fı'l-hilâfi'l-fıkhî*, y.y.: Dâru İbn Hazm, 2005.
- İbn Ebî Şeybe, Abdullâh b. Muhammed, *el-Kitabu'l-Musannef fı'l-Ehâdîsi ve'l-Âsâr*, (thk. Kemal Yusuf el-Hût), Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1409, I-VII.
- İbn Fâris, Ahmed b. Fâris el-Kazvînî er-Râzî, *Mu'cemu Mekâyîsi'l-lüğa*, (thk. Abdüsselâm Muhammed Harun), ys: Dâru'l-fıkr, 1979.

- İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed, *el-Muhallâ bi'l-âsâr*, Beyrut: Dârü'l-Fikr, t.y., I-XII.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn, *el-Muğnî*, Kahire: Mektebetü'l-Kahire, 1968, I-X.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâlüddin Muhammed b. Mükri, *Lisânü'l-'Arab*, Beyrut: Dâru's-Sâdır, 1990, I-XV.
- İbn Nüceym, Zeynüddîn b. İbrahim, *el-Eşbâh ve'n-nezâir 'alâ mezhebi Ebî Hanife en-Nu'mân*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999.
- İbn Rüşd, Ebu'l-Velîd Muhammed Ahmed, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktesid*, Kahire: Dârü'l-Hadîs, 2004, I-IV.
- İbnü'l-Hümâm, Kemalüddîn Mumammed b. Abdilvahid, *Fethu'l-kadîr*, ys: Daru'l-Fikr, t.y., I-X.
- İsnevî, Ebû Muhammed Abdurrahman, *et-Temhîd fi tahrîci'l-fürû' 'ale'l-usûl*, (thk. Muhammed Hasan Hîtû), Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1981.
- İsnevî, Ebû Muhammed Abdurrahman, *Nihâyetü's-sûl şerhu Minhâcü'l-vusûl*, Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-İlmiyye, 1999.
- Karafî, Şihâbüddîn Ahmed b. İdris, *Şerhu Tenkîhi'l-fusûl*, Şihâbü'd-dîn Ahmed b. İdris, (thk. Taha Abdürraûf), y.y.: Şirketü't-tıbaatü'l-fenniyye el-Müttehîde, 1973.
- Karaman, Hayrettin vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, Ankara: DİB Yayınları, 2014, I-V.
- Karaman, Hayrettin, *Mukayeseli İslam Hukuku*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2013, I-III.
- Kâsânî, Ebû Bekr b. Mesud, *Bedâi'u's-sanâi fi tertîbi's-şerâi'*, ys: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1986, I-VII.
- Kiyâ el-Herrâsî, Ali b. Muhammed, *Ahkâmü'l-Kur'an*, (thk. Musa Muhammed Ali), Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1405, I-IV.
- Kudûrî, Ahmet b. Muhammed, *et-Tecrîd*, (thk. Muhammed Ahmed Sirac vd.), Kahire: Dâru's-Selâm, 2006, I-XII.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*, (thk. Ahmed el-Berdûnî), Kahire: Dâru'l-Kütübî'l-Misriyye, I-XX.
- Lahmî, Ahmed b. Farh, *Muhtasarü Hilafiyyâti'l-Beyhakî*, (thk. Zeyyâb Abdülkerîm), Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1997, I-V.

- Mâverdî, Ebû Hasan Ali b. Muhammed, *el-Hâvi'l-Kebîr*, (thk. Ali Muhammed Muavviz), Beyrut: Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999, I-XIX.
- Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye fi's-Şerî'ati'l-İslâmiyye*, Beyrût: el-Mektebetü'l-İlmiyye, 2007.
- Müslim b. Haccâc, *el-Müsnedü's-sahîh*, (thk. Muhammed Fuad Abdülbakî), Beyrut: Dâru İhyâü't-Türâsi'l-Arabî, I-V.
- Neşemî, Uceyl Casim, *Turuku istinbâti'l-ahkâm mine'l-Kur'ani'l-Kerîm*, Kuveyt: Câmiatu'l-Kuveyt, 1997.
- Nevevî, Ebû Zekeriyya Muhyiddin Yahya b. Şeref, *el-Mecmu' Şerhu'l-Mülhezzeb*, Beyrut: Dârul-Fikr, 1970, I-X.
- Râzî, Zeynüddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr, *Muhtârü's-sihâh*, (thk. Yusuf eş-Şeyh Muhammed), Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye, 1999.
- San'ânî, Adürrezzâk hemmâm b. Nâfi', *el-Musannef*, (thk. Habîbü'r-rahman el-Azamî), Hindistan: el-Meclisü'l-İlmî, t.y., I-XII.
- Serahsî, Ebu Bekr Muhammed b. Ahmed, *el-Mebsût*, Beyrut: Dâru'l-Marife, 1993, I-XXX.
- Siğnakî, Hüseyin b. Ali, *el-Kâfi şerhu'l-Bezdevî*, (thk. Fahrüddîn Seyyid Muhammed Kant), y.y.: Mektebetü'r-Rüşd, 2001, I-V.
- Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdris, *el-Ümm*, Beyrut: Dâru'l-Marife, 1990, I-VIII.
- Taberânî, Süleyman b. Ahmed, *el-Mu'cemu'l-evsat*, (thk. Târik b. Avdullah), Kahire: Dâru'l-Harameyn, t.y., I-X.
- Tahâvî, Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed, *Muhtasarü ihtilâfi'l-ulemâ*, (thk. Abdullah Nezir Ahmed), Beyrut: Dâru Beşâiri'l-İslâmiyye, 1417, I-V.
- Tilemsânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, *Miftahü'l-ousûl ilâ binâi'l-furû' 'ale'l-usûl*, Beyrût: Müessesetü'r-Reyyân, 1998.
- Zencânî, Mahmud b. Ahmed, *Tahrîcü'l-fürû' 'ale'l-usûl*, (thk. Muhammed Edib Salih), Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1398.
- Zuhaylî, Vehbe b. Mustafa, *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletuhu*, Dimaşk: Dâru'l-Fikr, t.y., I-X.

Elektronik Kaynaklar

<http://www.jinekolojivegebelik.com/2007/09/akraba-evlili.html> (28.04.2017)

